

RESTAURAREA ȘI CONSERVAREA UNUI VAS CU TREI PICIOARE, DIN BRONZ

MÓNI AURELIA

Vasul din bronz cu trei picioare, din colecția Muzeului Județean Covasna, Sfintu Gheorghe, a fost descoperit întâmplător în anul 1970, cu ocazia exploatării nisipului, în albia pârului Virghiș, la o adâncime de 2,00 m. Vasul a fost agățat de cupa escavatorului, care a tensionat-o puternic, rupînd un fragment din buză, producînd două crăpături oblice adînci și o deformare considerabilă.

Obiectul curățat superficial se păstra în depozitul muzeului. Corpul sferoidal al vasului se sprijină pe trei picioare robuste, oblice, umărul fiind prevăzut cu două torți pline, unite cu buza dreaptă și răsfrîntă aproape pînă la orizontală.

Dimensiunile obiectului: înălțimea 26 cm; diametrul buzei 17 cm; diametrul maxim 23 cm.

În jurul originii și datării piesei sînt multe incertitudini. Fiind descoperit într-o așezare a pecenegilor, se consideră că ar fi aparținut acestei populații. Kropotkin din U.R.S.S. publică un vas asemănător pe care îl consideră din epoca romană. Dintre vasele din bronz, această formă este deocamdată necunoscută, fiind mai verosimilă ideea că ar fi aparținut feudalismului timpuriu.

După aspect și urmele de bavură, vasul a fost confecționat din bronz, prin metoda turnării. Picioarele au fost, de asemenea, turnate și lipite ulterior. Se pare că obiectul comportă și un decor liniar schematic în formă de V, de o parte și de alta a corpului. Urmele de arsură de pe fund și corpul înălțat pe picioare, ne informează despre utilizarea vasului în gospodărie, la prepararea alimentelor, așezîndu-se direct pe foc.

Starea de sănătate a obiectului

Piesa nu a suferit intervenții anterioare. La o observație cu ochiul liber, se constată o deformare accentuată a corpului, două rupturi laterale profunde, un fragment de buză și perete lipsă, de asemenea, tot corpul acoperit cu pete de mărimi diferite, în gama verde-albastru, dînd impresia de patină nobilă. Totuși, la o cercetare mai atentă cu lupa, se observă că sub acest strat de patină nobilă falsă, lucrează coroziunea. De asemenea, se observă în unele locuri, mai ales în zona de sudare a picioarelor, că apare ciurma bronzului, provocînd o textură de cratere de diferite mărimi, pe toată suprafața piesei.

Propunerea metodelor de restaurare

Buletinul de analiză al laboratorului de investigație ne arată că în urma efectuării analizelor, stratul de coroziune de pe suprafața vasului se compune din: cloruri, silicați și carbonați. Se impune deci, ca metodă de lucru, curățire chimică radicală, neutralizare, lipire, întregire, patinare și conservare. După tratamentul chimic de curățire în cazul în care condițiile tehnice ne-ar permite, s-ar impune un tratament termic al vasului pentru a reface structura cristalină a metalului. S-ar obține astfel un bronz maleabil și deformările s-ar putea înlătura mai ușor.

Restaurarea propriu-zisă

Restaurarea propriu-zisă am început-o cu imersarea piesei în soluție de Complexon 3 pentru bronz, cu pH-10, cu perieri repetate sub jet de apă (ultima periere cu apă distilată). După curățirea completă a stratului de coroziune, am neutralizat vasul în apă distilată, băi repetate alternativ cald-rece. Uscarea am făcut-o în alcool etilic și apoi la sursă de radiații infraroșii. Prin bătăre cu diferite ciocane, am căutat să reduc pe cât posibil din deformarea accentuată a piesei, cu atenția de a nu produce noi fisuri, peretele fiind foarte casant. A urmat apoi lipirea rupturilor, folosind menghine și pîrghii adecvate, cu rășină Araldit CY 219 + HY 951, armată cu pînză de sticlă și colorată cu Cu electrolitic. Lipirea cu rășină a urmat după o prealabilă punctare cu cositor. După lipirea rupturilor, am amprentat partea superioară întreagă a vasului și am completat partea lipsă cu rășină armată cu pînză de sticlă și colorată cu pulbere de cupru electrolitic. A urmat finisarea piesei cu freze de acrilat, pile, hîrtie abrazivă și lînă de oțel. Pe partea completată am obținut un luciu metalic asemănător originalului. Întrucît posibilități tehnice nu avem pentru a ne permite o patinare electro-chimică, piesa a fost patinată cu pastă de oxid de crom, aplicată cu o cîrpă moale. Conservarea piesei și a patinei s-a făcut cu nitrolac incolor, prin pulverizare.

Piesa astfel restaurată nu și-a recăpătat perfect forma originală. Metoda de lucru aplicată nu ne permitea mai mult. Consider că obiectul se va putea reres restaura oricînd, cu alte metode. Alegînd metoda tratamentului termic, atît rășina cît și patina se vor putea îndepărta prin ardere.

Recomandarea regimului de păstrare, manipulare, conservare și expunere

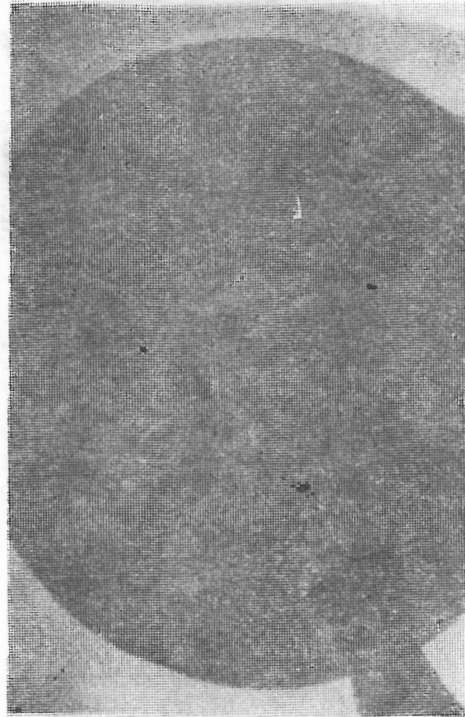
Am dori ca piesa restaurată să fie redată circuitului de valorificare a patrimoniului cultural național, prin expoziția de bază a Muzeului Județean Covasna, Sfîntu Gheorghe.

BIBLIOGRAFIE

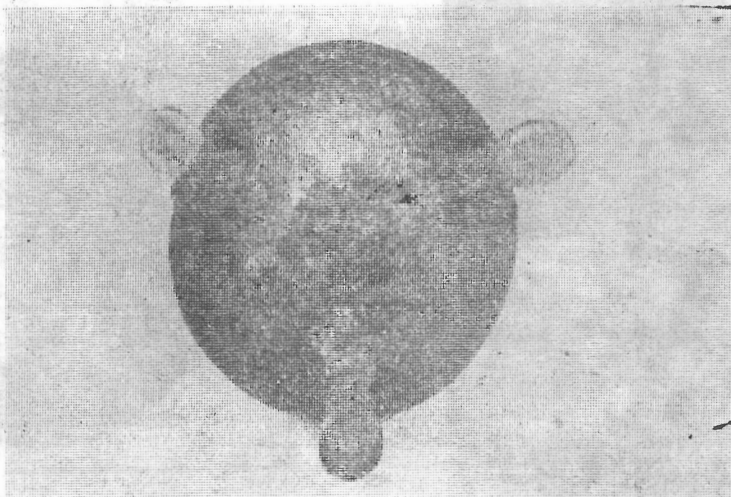
1. V. V. KROPOTKIN *Rimskie importnie izdelia v vostocnoi Evrope*. Arheologia C.C.R., D1-27, Moskva, 1970, pl. 97, nr. 841 și fig. 67/2.
2. Dr. SZÉKELY ZOLTÁN *Sud-estul Transilvaniei în secolele VI—XIII*. e.n., Aluta 1974—1975, p. 69.

1

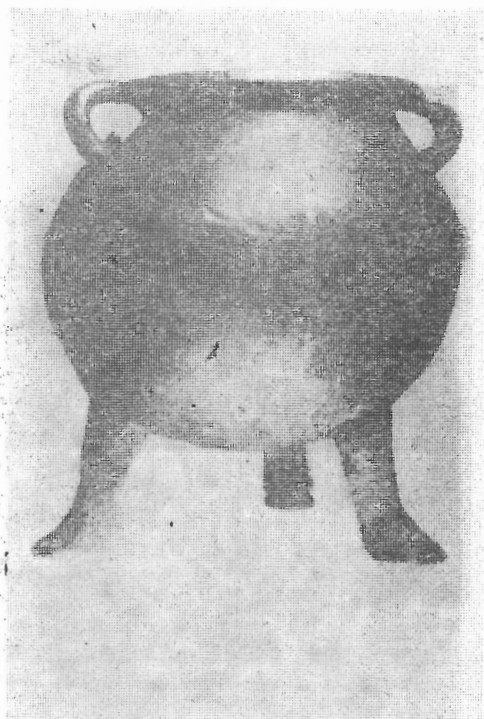
2

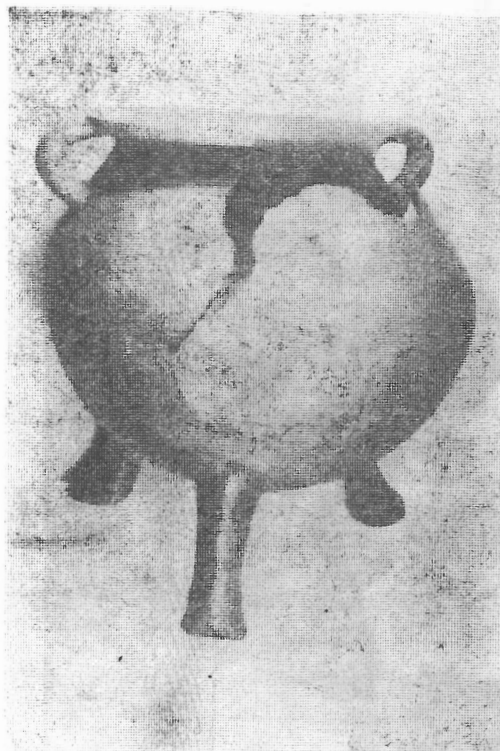
3

1, 2, 3 — Piesa înainte de restaurare; detalii și ansamblu.

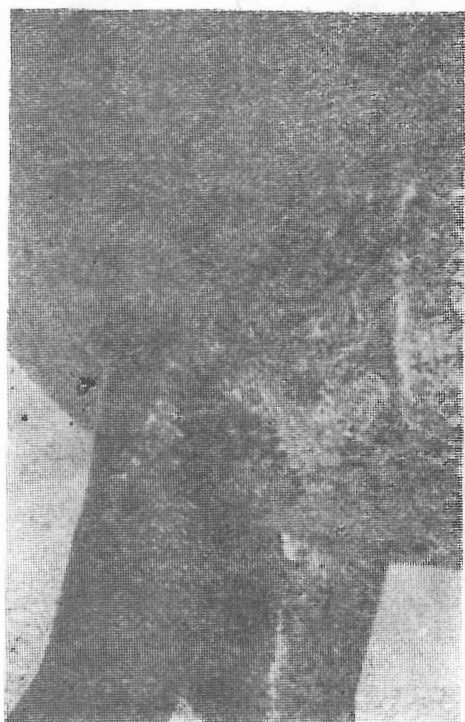
Planșa 1

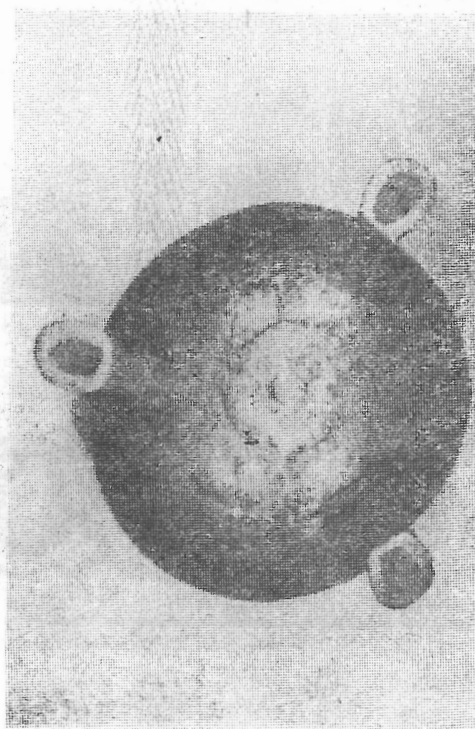
1

2

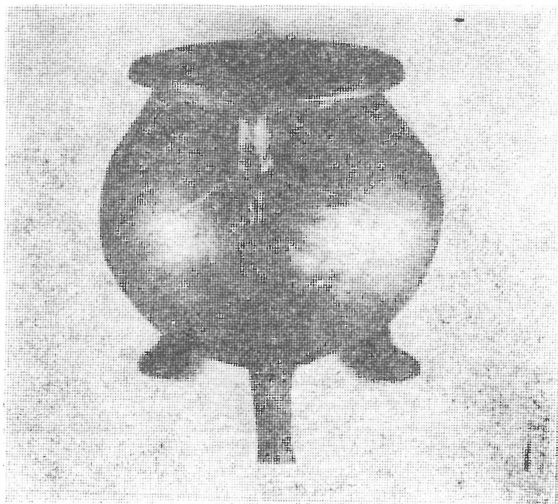

3

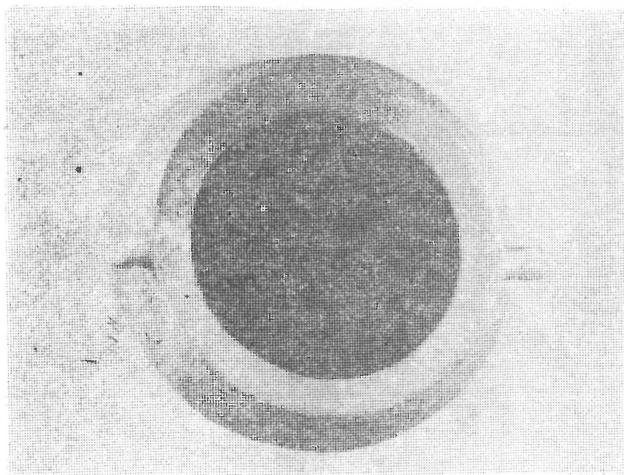

4

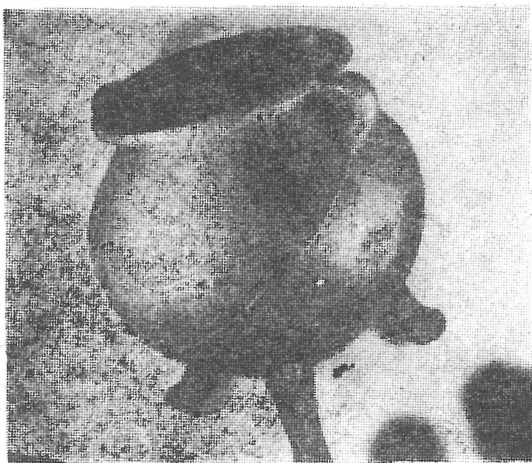
1, 2, 3, 4 — Piesa după curățarea chimică radicală; ansamblu și detalii
 Planșa 2

1

2

3

4

1, 2, 3, 4 — Piesa după restaurare-conservare; imagini de ansamblu
Planșa 3

Fig. 3 - Resto după restaurare-conservare; imagine de comparație
 1, 2, 3 - Resto după restaurare-conservare; imagine de comparație